

ÖZ

Anadolu'nun Türkleşmesi ve İslamlaşmasında önemli bir role sahip olan Karakeçililer, XI. yüzyıldan itibaren varlıklarını önemli bir şekilde hissettirirler. Türkler tarih boyunca coğrafyanın ortaya koydukları şartlar neticesinde genellikle konargöçer topluluklar halinde hayatlarını sürdürmüşlerdir. Oğuzların Anadolu'ya göçleri Moğolların baskı sonucu gerçekleşmiştir. Karakeçili ismi kara sıfatıyla keçi isminden ortaya çıkan bir isimdir. Kaynakları incelediğimizde tarihte bu gibi sıfat ve isimlerden meydana gelen birçok Türkmen aşireti ortaya çıktığı gibi, aynı şekilde hayvan isimlerinden ve sıfatlardan meydana gelen Akkoyunlu ve Karakoyunlu gibi devlet isimleri de meydana çıkmıştır. Karakeçili aşiretinin Anadolu'ya gelişlerinde izledikleri göç yolları konusunda farklı tezler vardır. Bunlardan ilkinde göre, kalabalık ve büyük bir aşiret olan Karakeçililer; mensubu oldukları Kayı boyunun diğer bazı oymakları ile beraber Moğolların baskısı ve saldırıları sebebiyle, reisleri olan Ertuğrul Bey'in idaresinde, Horasan-Azerbaycan-Ahlat güzergâhını takip ederek Anadolu'ya gelmişlerdir. Özellikle Kırıkkale, Antalya, Eskişehir, Ankara, Balıkesir, Kütahya, Konya, Kastamonu, Aydın, Adapazarı, Bilecik, Bursa, Çorum ve Urfa gibi Anadolu'nun birçok yerinde Kayı Boyuna mensup aşiretlerin izlerine rastlamak mümkündür. Fakat Orta Anadolu'da kuşkusuz büyük bir yoğunlukta Kırıkkale'de meskûn olmuşlardır. Urfa Karakeçilileri diye bilinen ancak, idari birimlerin zamanla değişmesi veya göç ya da iskânlar sebebiyle farklı sancaklara bağlanan Karakeçililer genellikle, Siverek, Viranşehir ve Beriyye hattında yaşamışlardır. Urfa-Siverek ve Suruç Karakeçililerinin varlıkları XV. ve XVI. yüzyıldan beri bilinmektedir. Urfa Karakeçilileri ile Bingöl'ün Simsor Karakeçilileri, Doğu Anadolu Zaza Türk aşireti grupları içinde yer almaktadırlar. Osmanlı Devleti'nin kurulması ile birlikte iskân faaliyetleri ve devletin baskısı sonucu oluşan yeni yerleşik yaşam tarzı konargöçerlerin aleyhinde bir sonuç ortaya çıkarmıştır.

Konargöçer Türkmen aşiretlerinin yaşam tarzlarına ve sosyal yapılarına aykırı bir sonucu doğuran bu yeni düzene rağmen Oğuzlar arasında konargöçer yaşam tarzını Osmanlı toprakları üzerinde devam ettiren Türk toplulukları “Yörük” adıyla anılmışlardır. Bu ada ilk defa Osmanlı Devleti'nin resmi vesikalarında rastlanılmaktadır. Oğuzların Bozoklardan Günhan koluna bağlı “Kayı” boyuna mensup Karakeçili aşireti kaynaklarda genellikle Türkmen adı ile geçmesine rağmen “Yörük” adı ile anılmışlardır. İç Anadolu ve Batı Anadolu bölgelerinde Karakeçililer “Yörük” adı ile anılırken Doğu Anadolu bölgesindeki Karakeçililer Türkmen ve Ekrad adı ile anılmaktadırlar. Bu ayrım etnik farklılıkları çağırırsa da aslında, bu toplulukların idari ve sosyal açıdan farklılıklarına dikkat çekmektedir. Konunun derinine inerek incelediğimiz de Selçuklu Devleti'nden bu yana Türkmen isminin Kızılıрмаğın doğu-güney ve batı bölgelerine göre farklı isimler ile sınıflandırıldığını görmekteyiz. Buna göre Kızılıрмаğın doğu ve güney bölgelerinde yaşayan konargöçerler “Türkmen”, ırmağın batısında ve Rumeli de yaşayan konargöçerler ise “Yörük” ismi ile anılmıştır. Günümüzde ise kültür faaliyetlerinin artması ile hala Karakeçili Aşireti ismi ve kültürü devam ettirilmektedir. Kırıkkale'nin Karakeçili ilçesinde, ilk olarak 1995 yılında başlayan “Karakeçili Uluslararası Kültür Şenliği” yapılmaktadır. Bu kültür şenliği, bugün uluslararası bir nitelik kazanmıştır. Geleneksel hale getirilerek, her Eylül ayının son haftasında üç gün yapılan bu şenliklere Türkiye Cumhuriyeti'nin ve Türk dünyasının birçok yerinden Karakeçili aşireti mensupları katılım sağlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Karakeçili, Türkmenler, Aşiretler, Yörükler.

* Dr., TÜRKİYE, E-Posta: aliosmanakalan@outlook.com, ORCID ID: 0000-0002-6717-6794

GOVERNMENTAL AND SOCIAL POSITION OF KARAKEÇİLİ YURUKS LIVING IN ANATOLIA

ABSTRACT

Karakeçilis who had a crucial role in Turkic and Islamic conversion of Anatolia, make their presence felt after XIst century onward. Turkic people had nomadic societies stemming from the conditions of geography in their lands. The immigration of Oghuz people to Anatolia resulted from the pressure Mongolians having on them. The noun Karakeçili has two parts, one is an adjective “kara” (meaning “black”), the other one is “keci” (meaning “goat”). When we look at the sources, it can also be seen that there are lots of Turkmen tribes named in such fashion in animal nouns and adjectives as well as states named after in such fashion such as Akkoyunlu or Karakoyunlu can be seen. There are several hypotheses regarding to the roads that were traced by Karakeçili people when coming to Anatolia. According to the first one, Karakeçilis, a crowded and large clan, came to Anatolia together with the other Kayı tribes, in which they were a member, by following the road of Khorasan-Azerbaijan-Ahlat in the governance of Ertugrul Beg after the pressure from Mongolians. It is possible to encounter the traces of Kayı tribes in especially Kirikkale, Antalya, Eskisehir, Ankara, Balıkesir, Kutahya, Konya, Kastamonu, Aydın, Adapazari, Bilecik, Bursa, Corum and Urfa. However, they were mostly resident in and around Kirikkale. The people of Karakeçili, at first known as Urfa Karakeçilis, yet after having changes in governmental situation, immigration or inhabitation practices having to have been managed under different banners lived around Siverek, Viransehir and Beriyye. The existence of Urfa-Siverek and Suruc Karakeçili people have been known since XVth and XVIth centuries. Urfa Karakeçili people are under Simsor Karakeçilis of Bingol and Eastern Anatolian Zaza Turkic tribe. With the establishment of Ottoman State, the notion of settled life, stemming from inhabitation practices and pressure from the state, resulted in the opposition of nomads.

Despite the new order which bore the contrary results about the lifestyle and social structure of nomadic Turkmen tribes, the Turks who continued the nomadic lifestyle in Ottoman lands were called “Yörük”. This term was first encountered in official Ottoman records. The name of Karakeçili tribe which was under the Gunhan branch of Bozoks of Oghuz was Turkmen in sources though they were called “Yörük”. While Karakeçili people living in Middle and West Anatolia were called “Yörük”, the Eastern ones were named “Turkmen” or “Ekrad”. Be that this distinguish may remind ethnic differences, in fact, these two names barely highlight their governmental and social differences. We we dive deep into the subject, we may see that, since the Seljuk State, the term “Turkmen” had been stated differently according to being east or west of Kızılırmak. This may inform us that the nomadic people in eastern and southern side of Kızılırmak were called “Turkmen”, the nomadic people in the western side of the river and in Rumeli were called “Yörük”. Nowadays, with the increase in cultural activities, the name and culture of Karakeçili tribe has been in the scene. In the county of Karakeçili in Kırkkale province, there has been a festival named “International Karakeçili Cultural Festival”. This cultural festival has gained an international recognise. The attendance for the festival, held in the last week of September in three days, is by members of Karakeçili tribe from several places in Republic of Turkey and Turkish world.

Keywords: Karakeçili, Turkmens, Tribes, Yoruks.

GİRİŞ

Türkistan, Anadolu ve Rumeli sürecinde Oğuz Türkleri sosyal statüleri bakımından yerleşik, konargöçer ve yarı göçebe topluluklar halinde yaşamışlardır. Bunlardan konargöçerler, en eski Türk toplumsal yapısından başlayarak kalabalık sınıfı oluşturmuşlardır. Bu durum uzun yıllar devam etmiş ve denge Osmanlı Devleti'nin iskân siyaseti ve değişen şartlarla oluşan yeni yaşama tarzı sonucunda göçerlerin aleyhine bozulmuş, bu suretle yerleşik hayat tarzı yaygınlaşmıştır. Buna rağmen yerleşik Oğuz Türklerinin yanında konargöçer yaşama tarzını devam ettiren önemli sayıdaki Türkmenler “Yörük” olarak adlandırılmışlardır. Yörük etnonimine ilk olarak Osmanlı Devleti'nin vesikalarında rastlanılmaktadır.

Karakeçili aşiretleri bazı kaynaklarda “Türkmen” olarak geçmesine rağmen, çoğunlukla “Yörük” adıyla anılırlar.¹ Faruk Sümer bunun nedenini “Anadolu'da iskân edilmelerinden önce konargöçer olmalarına” bağlamaktadır. On altıncı yüzyıla ait eski Osmanlı Tahrir kayıtlarında Karakeçili aşiretinin önemli bir kısmının diğer yörük aşiretlerle birlikte -Azizbeğlü ve Tosboğa aşiretleri- Beğ-Pazarı, Sivri-Hisar ve Sultan-Önü civarındakiler bugün Eskişehir yöresinde gördüğümüz Karakeçililerin ataları oldukları anlaşılmaktadır. Ankara sancağına bağlı olan ve defterlerde kayıtlı Karakeçililer Ulu-Yörük adıyla anılan bu aşiretler birliğine bağlıdır. Bunların aynı zamanda Kırşehir yöresinde yaşayan ve büyük Karakeçili aşiretinin önemli bir kolunu teşkil etmekte oldukları bilinmektedir.

¹ Faruk Sümer, *Oğuzlar (Türkmenler)*, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayını, İstanbul 1999, s. 201.

Üçler Bulduk'a göre, İç ve Batı Anadolu'daki Karakeçililer "yörük" olarak anılırken, Doğu'daki Karakeçililer "Türkmen" ve hatta "Ekrâd"² olarak nitelendirilmektedirler.³ İlk bakışta ayrı etnik yapıları çağrıştıran bu nitelermeler aslında sadece idarî ve sosyal açıdan bir tasniften ibaret olup, zaten aynı aşirete mensup gruplara farklı sıfatların verilmesi de bunu işaret etmektedir. Selçuklu döneminden beri "Türkmen" Kızılıрмаğın doğu ve güneyinde kalan bölgelerdeki konargöçerleri, "Yörük" ise ırmağın batısında ve Rumeli'de yaşayan cemaatleri⁴ tasnif etmek amacıyla kullanılmaktadır. Yani Yörük ve Türkmenin bulunduğu ortak nokta konargöçerliktir. Aynı şekilde, Karakeçililerin Diyarbakır kolu için "Ekrâd-ı Karakeçili" denmesi de onların henüz yerleşik olmayan göçer hayatı devam ettirmeleriyle ilgilidir.

Karakeçili aşireti, Bozoklardan Günhan'ın dört kolundan birincisi, yani Oğuz'un 24 boyunun en büyüğü olarak bilinen Kayı boyuna bağlı bir aşirettir.⁵ M. Şakir Ülkütaşır, Söğüt Beyliği'nin birinci derecede istinat ettiği etnik kuvvetin, Karakeçili aşireti olduğunu belirtmektedir.⁶ Ona göre, zaten Ertuğrul Bey de oğlu Osman da Kayı Türklerinden olan Keçili aşiretine mensuptu. Bugün, Anadolu'da dağınık bir halde yaşayan Karakeçili Türkleri, Ertuğrul Bey'i "ceddi âlâ" olarak tanımaktadırlar.

Karakeçili aşiretinin Anadolu'ya gelişlerinde izledikleri göç yolları konusunda farklı tezler vardır. Bunlardan ilkinde göre, kalabalık ve büyük bir aşiret olan Karakeçililer; mensubu oldukları Kayı boyunun diğer bazı oymaklarıyla beraber Moğollar'ın baskısı ve saldırıları sebebiyle, reisleri olan Ertuğrul Bey'in idaresinde, *Horasan-Azerbaycan-Ahlat güzergâhını* takip ederek Anadolu'ya gelmişlerdir.

Yusuf Halaçoğlu'na göre, Anadolu'ya gelen Karakeçililer Horasan Türkmen grubuna mensupturlar.⁷ Bunlardan Firuz Bey idaresinde Anadolu'ya gelen ve 24 Oğuz boyundan biri olan Beydili Türkmenleri içinde bir Karakeçili grubu vardır. Beydili Türkmenleri, 12 beylik halinde idare edilmekteydi. Bunların her biri bir müstakil beye bağlı olup, bunların isimleri: *Kadirli, Kazlı, Ulaşlı, Ceridli, Kara-Şihli, Bekmişli, Araplı, Kara-Keçili, Karakoyunlu, Savcılı, Mürselli, Emirli-Birelli, Şarkevli, Bayındırlı, Kürdülü, Barak, encürlü, Güneç, Yağmurlu, Çayrazlı* idi.⁸

Bunlardan Kara-Keçili oymağı Karatekeli, Sarıtekeli, Alibayramoğlu adıyla üç kola ayrılıyordu. Bu oymaklardan Karatekeli ve Sarıtekeli grupları Siverek ve Suruç bölgesine yerleşmişlerdir. Alibayramoğulları grubu ise, Gaziantep-Kertil'de yurt tutmuşlardır. Bu üç Kara-Keçili oymağından bir miktar hanenin ise, Batı Anadolu'ya göç ettikleri bilinmektedir.⁹ Anadolu'ya gelen Türkmenlerden biri de Ulu-Yörük adını taşımaktaydı. Başlıca, Sivas, Amasya ve Tokat bölgelerinde yaşayan bu Türkmen grubunun bazı oymakları batıda Ankara, Kırşehir bölgelerine kadar yayılmıştı. Ulu-Yörük başlıca üç kümeye ayrılmaktaydı: *Yüzde-Pâre, Orta-Pâre, Şark-Pâre*. Bu kümeleri teşkil eden oymaklar bölük adını taşımaktadır. Bölüklerden her biri muayyen kışlaklara sahip bulunmakta ve onun üzerinde çiftçilik yapmaktadır. Bu topluluğu meydana getiren başlıca bölükler şunlardır: *İl-Beglü, Çepni, Kulağuzlu, Ak-Kuzulu, Ak-Salur, Tatlu, Gökçelü, Şerefeddinlü, Çunğar, Ballı, Çapanlu, İkizlü, Çavurçı, Ustacalu (Usta Hacılı), Dodurga, Özlü, Kırıklı, Kara-Fakihlu, Turgutlu, Ağça-Koyunlu, Ali-Beglü, Kuzu-Güllü, Kara-Keçilü, İnallu (Halep Türkmenlerinden)*.¹⁰

Ertuğrul Bey, Osmanlı Devleti'nin çekirdeği olan Söğüt ve Domaniç'teki uç beyliğinin kurucusu olup, Gündüz Alp'in oğludur. Anadolu Selçuklu Sultanı I. Alâeddin Keykubad (1219-1237) ile Celâeddin Harzemşah arasında Erzincan civarında "Yassıçemen" mevkiinde 10 Ağustos 1230 tarihinde yapılan savaşta, o civarda yayılmakta olan Kayı Türkmenlerinin reisi Ertuğrul Bey, zayıf durumda olan Selçuklulara yardım ederek, savaşı Selçukluların kazanmasını sağlar. İşte bu olay, Ertuğrul Bey'in tarih sahnesinde ilk kez görülmesini temin etmekle birlikte, Bizans sınırında bir uç beyliği olarak Söğüt ve Domaniç yöresinin kendisine verilmesine sebep olmuştur.¹¹

² Ekrâd kelimesi, dağlık alanda yaşayan göçebe insanlar anlamına gelmektedir. Bu kelimenin her zaman için etnik bir anlam taşımadığının en güzel örneklerinden biri, 24 Oğuz boyundan olduğu bilinen Döğerler'den Urfa yöresinde yaşayan bir grubun "Ekrâd-ı Döğerlü" olarak ifade edilmesidir. Bkz. Yusuf Halaçoğlu, "Osmanlı Belgelerine Göre, Türk-Etrak, Kürd-Ekrâd Kelimeleri üzerine Bir Değerlendirme" *Belleten*, C. LX, S.337, Nisan 1996.

³ Üçler Bulduk, "İdarî ve Sosyal Açıdan Karakeçili Aşiretleri ve Yerleşmeleri", *A.Ü.DTCF Tarih Araştırmaları Dergisi*, Ankara 1998, s. 37-52.

⁴ Faruk Sümer, "XVI. Asırda Anadolu, Suriye ve Irak'ta Yaşayan Türk Aşiretlerine Umumî Bir Bakış", *İ. Ü. İktisat Fakültesi Mecmuası*, C. XI, İstanbul 1952, s. 511.

⁵ Bayram Sakallı, "Karakeçili Aşireti ve Milli Mücadelede Karakeçililer", *Karakeçili III. Uluslararası Kültür Şenliği Bildirileri*, Karakeçili Kaymakamlığı Yayını, Ankara 1998, s. 15.

⁶ M. Şakir Ülkütaşır, "Söğüt Beyliği Üzerine Bir Araştırma", *Türk Kültürü*, 1970, C. VIII, S.95, s. 770.

⁷ Yusuf Halaçoğlu, "Anadolu'da Türk Aşiretleri ve Karakeçililer", *I. Karakeçili Kültür Şenliği Bildirileri*, Karakeçili Kaymakamlığı Yayını, Kırıkkale 1996, s. 18-19.

⁸ Ali Şahin, *Güney Anadolu'da Beydili Türkmenleri ve Baraklar*, Doğu Matbaası, Ankara 1962, s. 22-23.

⁹ Şahin, *age*, s. 18-19.

¹⁰ Sümer, *age*, s. 197; Halaçoğlu, *agm*, s. 21-22.

¹¹ Ülkütaşır, *agm*, s. 769; Sakallı, *agm*, s. 15-16; Abdulhaluk Çay, "Karakeçililerin Yörüklüğü, Konar-Göçerliği İsimleri, Aşiret ve Boy Adları, Yaşadıkları Merkezlerle İlişkin Tarihi Bilgiler", *Karakeçili V. Uluslararası Kültür Şenliği Bildirileri*, Karakeçili Kaymakamlığı Yayını, Ankara 1999, s. 21-22.

Ertuğrul Bey'in henüz Söğüt ve Domaniç'e gitmeden önce, Anadolu'da -kısa süre de olsa- ilk yerleştiği yer, Ankara yakınlarındaki Karacadağ bölgesidir. Buradaki Karacadağ'ın, Haymana yakınlarındaki Karacadağ olduğu kanaati yaygındır.¹² M. Şakir Ülkütaşır, Karacadağ'ın, bugün Kırıkkale sınırları içindeki Barekdağı olarak bilinen dağ olduğunu belirtmektedir. Ona göre; Karacadağ, Ankara'nın güneydoğusunda ve Keskin'in hemen güneybatısında bulunan -1497m. yüksekliğinde- dağdır ve batısında Bâlâ yolu üzerinde halen "Karakeçili"¹³ adında bir köy vardır. Bu köy, Ertuğrul Bey'in aşiretinden bir obanın burada kaldığını veya Ertuğrul Bey'in belli bir müddet için burada karşılandığını hatırlatması bakımından dikkate şayandır.¹⁴ Buna karşılık, tarihçi Mustafa Kafalı ve Üçler Bulduk Karakeçili aşiretinin göç yollarının, *Horasan-Artuklu-Ankara-Söğüt* şeklinde olduğuna dair farklı bir tez öne sürmektedirler.

Tarihî kaynaklara göre elli bin kadar Tatar ve Türkmen gaza ve cihat etmek amacıyla önce Erzurum ve Erzincan'a, ardından da yine Kayı boyuna mensup olduğunu bildiğimiz Artuklu sahası içerisinde yer alan Güneydoğu Anadolu'ya inmişlerdir. Beğleri Süleyman Şah, Halep'e giderken Fırat'ta boğulmuş ve Türk mezarı diye bilinen Caber Kalesi'ne defnedilmiştir. Beğlerini kaybeden "göçer-evli"lerin bir kısmı Beriyye'ye¹⁵ gitmiş, bir kısmı ise Anadolu'ya dağılmışlardır.¹⁶

Ertuğrul Gazi, babasının ölümü üzerine dört yüz kadar göçer-evliyle bölgeyi terkederek, Pasin ovasına, Sürmeli çukuruna varıp bir müddet burada kaldıktan sonra, Selçuklu hükümdarı Alâeddin'in çağırısı üzerine önce Adıyaman sonra da Ankara taraflarına geldi. Yaklaşan Moğol tehlikesi ve uçları basan Bizans İmparatorluğu'na karşı yardımını gördüğü Ertuğrul Gazi öncülüğündeki Kayıları Ankara civarındaki Karacadağ'a konduran Sultan Alâeddin, Rumlara karşı Sultanönü (Eskişehir)'nde kazanılan zaferde ordusunun akıncılığını üstlenen Ertuğrul Gazi'ye, Söğüt, Domaniç ve Ermeni Beli'ni yaylak-kışlak olarak vermiştir. Anadolu eyaleti olarak daha sonraki kaynaklarda belirtilen bu coğrafya, Karakeçili aşiretlerinin yoğun olarak buldukları diğer bir coğrafyadır. Kayıların ilk geldikleri Güneydoğu Anadolu'daki birçok yer ismi, örneğin Karacadağ ve Söğüt, daha sonra göç ettikleri Anadolu'nun İç ve Batı kesimlerinde de yaşatılmıştır. Özellikle Urfa-Mardin, Kırşehir-Ankara ve Eskişehir-Bilecik havalisinde benzer yer isimlerinin çokluğu ve buralardaki kesif Karakeçili aşiretlerinin varlığı dikkat çekicidir.¹⁷

Hicrî 1321 (1905) yılında Osmanlı yönetimi tarafından yazdırılmış olan "Karakeçili Aşireti" adlı risale, Üçler Bulduk tarafından günümüz Türkçe'sine kazandırılmıştır. Risaleye göre, "Karakeçililer, Ertuğrul Gazi ile beraber hicretin altıncı asrında Anadolu'ya gelmişler ve onunla birlikte fetihlerde bulunmuşlardır. Nitekim Ertuğrul Gazi'nin mensup olduğu Kayı boyunun Anadolu'da konup-göçtüğü yerlerle, Karakeçililerin yoğun olarak buldukları bölgeler aynıdır. Kayı boyunun sırayla göç ettiği Urfa-Ankara-Söğüt güzergâhında Karakeçililer 'Ekrâd-ı Karakeçili', 'Ankara Yörükleri' ve 'Söğüt Yörük' teşekkülleri içerisinde ayrı idarî üniteler oluşturacak kadar çok nüfusa sahiptir".¹⁸

Kırşehir bölgesindeki Karakeçililer'in mühim bir kısmı ilk önce Haymana bölgesine, sonra da Eskişehir, Bilecik ve Kütahya bölgelerine göç etmiş ve bu bölgelerdeki yirmi dört köyde yerleşmiştir. Yine aynı aşiretten bazı obalarının Balıkesir, Bergama ve Bursa bölgelerinde oturdukları bilinmektedir. Özellikle tarihçi Mustafa Kafalı ve Üçler Bulduk tarafından ileri sürülen bu bilgiler, bir kısım tarihçi ve Karakeçili ilçesinde yaşayan aşiretin bir kısmı tarafından ileri sürülen "Kırıkkale Karakeçililerinin, Söğüt bölgesinden göç ederek bu bölgeye gelip yerleştikleri" şeklindeki düşünceyle çelişmektedir.

Üçler Bulduk'a göre, "Karakeçililerin idarî açıdan daha düzenli bir yapıya sahip oldukları Ankara ve çevresi, bu aşiretin Anadolu'daki ikinci durağıdır.¹⁹ 16. yüzyıl kayıtlarına göre Karakeçililer, 'Yörükân-ı Ankara' adıyla anılan müstakil ünitenin içerisinde yer almışlardır. 1530'larda Yörükân-ı Ankara içerisinde Karakeçili adıyla veya ona bağlı bir cemaat adı zikredilmemişse de 1571 tarihli defterde hemen hemen aynı isimleri taşıyan cemaatlerin büyük bir kısmının Karakeçili'ye bağlı oldukları belirtilmektedir. Ankara Yörükleri içerisinde yer alan Karakeçililerin yayıldıkları saha daha çok bugünkü Ankara'nın güney-batısını ifade etmektedir. Çukurca, Elmadağ ve çevresi, bugünkü Karakeçili ilçesi, Bâlâ ve Sincan'dan Polatlı'ya kadar uzanan düzlükler, Karakeçili aşiretlerinin yerleştiği belli başlı yerlerdir. Ankara'nın kuzey ve doğusundan, Bepazarı, Sivrihisar ve Sultanönü (Eskişehir)'ne kadar uzanan bölgelerde de Karakeçililerin varlığına tesadüf edilmektedir."

¹² Sakallı, *agm*, s. 16.

¹³ Karakeçili köyü, Ankara'nın Bâlâ ilçesine bağlı bir köy iken, 1957'de nahiye, 20 Mayıs 1990 tarihinde Kırıkkale iline bağlı ilçe olmuştur.

¹⁴ Ülkütaşır, *agm*, s. 774; Sakallı, *agm*, s. 16.

¹⁵ Beriyye, Urfa'nın Viranşehir kazası ile Mardin'in Derik ilçesi arasında bulunan bir idarî ünite olup, Türkmen aşiretlerinin çok kesif olarak bulunduğu bir bölgedir.

¹⁶ Bulduk, *agm*, s. 38.

¹⁷ Bulduk, *agm*, s. 38-39.

¹⁸ Üçler Bulduk, "Karakeçili Aşireti Adlı Risale ve İç-Batı Anadolu'daki Yaşayış ve Yerleşmeleri ile Karakeçililer", *Karakeçili III. Uluslararası Kültür Şenliği Bildirileri*, Karakeçili Kaymakamlığı Yayını, Ankara 1998, s. 54.

¹⁹ Bulduk, "Karakeçili Aşireti Adlı...", s. 41.

Ankara ve Kırşehir'den katılanlarla birlikte XVI. yüzyıldan itibaren Karakeçililerin yoğun olarak yaşadıkları bir diğer bölge ve durakları ise Balıkesir, Bursa ve Eskişehir'i içine alan İç-Batı Anadolu'dur. Osmanlı Devleti'nin kuruluşundan itibaren bu bölgelerde mevcut olan konargöçer gruplar bağlı oldukları hukukî esaslara, tâbî oldukları vergilere veya başlarındaki boy beyine göre isim almışlardır. Dolayısıyla Ankara Yörükleri içerisinde bulunan Karakeçili cemaatlerinin aldıkları isimlerle, bu bölgedeki cemaatlerin isimleri benzerlik göstermektedir. Mesela, "Karakeçili Aşireti" adlı risalede, Balıkesir'den Eskişehir'e uzanan bölgelerde; *Veliler, Tohunlu, Karabakılı, Şazlı, Halik, Haç Halil, Hayyam Kethüda, Akça İnlı, Ayn Hamı ve Özbekli*, adı geçen belli başlı Karakeçili cemaatleridir. Ayrıca, Karakeçili aşiretlerini de içine alan Söğüt Yörükleri büyük bir yörük grubu olarak, Söğüt, Edincik, Balıkesir, Bursa, Bergama, Gönen ve İnegöl'e kadar yayılmışlar, Karakeçili adını muhafaza eden daha küçük bir aşiret ise Söke ve civarında kalmıştır.²⁰

Abdulhaluk Çay'ın, Günyurdu'daki Yörükler arasında yapmış olduğu araştırmada; "Karakeçililer on iki kalemdir, yani on iki aşiretten meydana gelmiştir" şeklinde bir düşüncenin yaşadığını tespit etmiştir.²¹ Bu on iki aşiretin isimleri "Karakeçili Aşiretleri" adlı risalede belirtilen aşiret isimleri ile aynı isimleri taşımakta, ancak üç-dört aşiret ismi eklenmiş haldedir. Çay'ın tesbit ettiği aşiret isimleri ise şunlardır: Veliler, Poyrazlı, Kıldanlı, Softalı, Karakayalı, Tolazlı, Şazlı-Sazlı, Haç Halillü, Hayam Kethüda, Akçainli, Özbekli, Karabakılı-Harmandalı. Ancak, görüşülen kaynak kişilerin, Karakeçili aşiretleri arasında, Şavak Ayta, Aydınlı, Tekeli, Onamlı, Bakılı, Develi, Tevlezli, Kızılkeçili gibi grupları da saymaktadırlar. Bunların içinde bilhassa, Aydınlı Yörükleri Ege'den Suriye çöllerine kadar ve Doğu Anadolu'da olmak üzere oldukça geniş bir bölgeye yayılmışlardır. Şavaklar²² ise Tunceli-Bingöl yaylalarında konargöçer hayatı devam ettirmektedirler.

1905 yılında yazıldığı bilinen "Karakeçili Aşiretleri" adlı risaleye göre, XIX. yüzyıl sonlarında İç-Batı Anadolu'da; Kütahya, Eskişehir, Uşak, Karahisar (Afyon), Bilecik (Ertuğrul Sancağı) ile İnegöl, Bursa, Gemlik, Nazilli ve Salihli'deki Karakeçili aşiretleri 103 köye iskân edilmiştir. Bu 103 köyde 2856 hane olmak üzere toplam 14.521 kişi bulunmaktadır. Bu rakamların sadece İç-Batı Anadolu'nun bir kesimindeki nüfusu yansıttığı göz önüne alınırsa, o dönem Anadolu'daki bütün Karakeçili aşiretlerinin ne denli bir nüfus büyüklüğüne ulaşabildiği kendiliğinden ortaya çıkacaktır. Şöyle ki; Türk Tarih Kurumu tarafından yürürlükte olan bir projeye göre, Anadolu'da, bugünkü Türkiye sınırları içinde, yerleşim yeri olarak değil başlı başına aşiret adı olarak tam 260 Karakeçili aşireti olduğu tespit edilmiştir. Bu 260 aşiret, 8796 haneden oluşmakta; hane halkı 5 kişi olarak alındığında 40-45 bin kişiyi bulmaktadır. Bu rakam aşiretin, 16.yüzyıldaki nüfusunu vermekte, o tarihte Diyarbakır'ın nüfusunun 12 bin olduğu düşünüldüğünde, yaşadığı devlet içinde önemli bir güç unsuru olduğu görülmektedir.

Türkiye'nin birçok yerinde Karakeçililere rastlanmaktadır. Eskişehir, Bilecik, Bursa, Balıkesir ve kısmen Sakarya illerinde Karakeçili yörükleri kalabalık bir nüfusu teşkil ederler. Urfa bölgesinde, Türkçe'den ayrı bir dil konuşan Karakeçililer vardır. Urfa Karakeçilileri de diğer Karakeçilileri kendilerinin akrabası sayıyor ve Ertuğrul Gazi'nin torunu olduklarını söylüyorlar. Urfa'nın Siverek kazasında, 60-70 kadar Karakeçili köyü vardır, ayrıca kasabanın içinde Karakeçili mahallesi bulunmaktadır. Cumhuriyetten önce Karakeçili aşireti, Suriye'de Rakka'ya kadar uzanmakta idi. Ayrıca Gaziantep'de Türkçe konuşan Körkün, Barak ve Hacıbayram köyleri, Karakeçililerin kurduğu köylerdir. Bingöl'ün Sımsor köyü halkı Karakeçili olup, Türkçeden başka dil konuşmaktadırlar.²³

1. Karakeçili Yörüklerinin İsim Alması

Anadolu'nun hemen her tarafına yayılmış bulunan Karakeçili aşireti, Osmanlı belgelerinde; "Karakeçi", "Karakeçili perakendesı" ya da "Türkmân-ı Karakeçili" şeklinde geçmektedir. Başbakanlık arşiv belgelerine göre Osmanlı Devleti'ndeki "Oymak, Aşiret ve Cemaat"leri araştıran ve 7230 kadar topluluk belirleyen Cevdet Türkay, araştırmasında "Oymak", "Aşiret", "Cemaat" kavramlarını aynı anlamda kullanmaktadır. Türkay "Karakeçi", "Karakeçili", ve "Karakeçili" olarak geçen aşiretin şu yörelerde yaşadıklarını belirtmektedir; Taşköprü Kazası (Kastamonu), Siird Sancağı, Adana, Diyarbekir, Siverek Sancağı (Diyarbekir Eyaleti), Balıkesir Kazası (Karesi Sancağı), Birecik Kazası (Rakka Eyaleti), Ankara, Haymana, Gördös Kazası (Saruhan Sancağı), Kütahya, Mardin, Rakka Sancakları, Hanbarçın Kazası (Karahisar-ı Sâhip Sancağı), Aydın, Sirke Kazası (Kütahya Sancağı), Kırşehir Sancağı, Bandırma Kazası (Karesi Sancağı)'ndaki Karakeçililerin, "Türkmân Yörükân-ı Taifesinden" oldukları bilhassa vesikalarda vurgulanmaktadır.²⁴

"Karakeçili Aşireti" adlı risalede Karakeçililerin isim alması, Ertuğrul Gazi ve katıldıkları fetihlerle ilişkilendirilir. Buna göre, Karacahisar'ın fethi esnasında aşiret, Karakeçililerin boynuzlarına ışıldak bağlayıp,

²⁰ Bulduk, "İdari ve Sosyal Açından...", s. 44.

²¹ Çay, *agm*, s. 8-9.

²² Bu konuda daha geniş bilgi için bkz. Muhtar Kutlu, *Şavaklı Türkmenlerde Göçer Hayvancılık*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1989.

²³ Mehmet Eröz, *Doğu Anadolu Hakkında Sosyo-Kültürel Bir Araştırma*, Baylan Matbaası, Ankara 1973, s. 33.

²⁴ Cevdet Türkay, *Başbakanlık Arşiv Belgelerine Göre Osmanlı İmparatorluğunda Oymak, Aşiret ve Cemaatlar*, Tercüman Gazetesi Kaynak Eserler Dizisi I, İstanbul 1979, s. 99-100.

“alaycık” (alacık) denilen bir tür keçe çadırı üzerine örtü örtmek suretiyle harp hilesine müracaat edince; Ertuğrul Gazi, “haydi alplerim, haydi Karakeçili yörüklerim” diyerek aşiretin bu isimle anılmasına vesile olmuştur. Alaycık’ın tarif edildiği diğer bir sayfada ise ak keçeyle örtülen çadırın ortasındaki pencereden çıkan dumanın ak keçeyi “kara keçe”ye dönüştürdüğünden bahisle, aşiret isminin buradan geldiği gibi bir imada bulunmaktadır. Ayrıca, bu tür “alaycık”ın Türkistan ve Özbek diyarı ile Horasan’da da yapıldığı hatırlatılarak, kitabın yazarının mensup olduğunu sandığımız Özbekli aşireti, Karakeçililer nezdinde daha itibarlı hale getirilmektedir²⁵.

Karakeçililer nezdinde büyük bir yeri olan II. Abdülhamid ile beraber, Karakeçililerin devleti kuran Kayı boyuna mensup oldukları yeniden tescil edilmiş ve Ertuğrul Gazi’nin türbesini ziyaretle başlayan şenlikler resmîleştirilmiştir. “Karakeçili Aşireti” adlı risaleye göre, Ertuğrul Gazi’yi şâd ve birçok köy ve kasabayı imar ve abad etmek üzere merkezi Bilecik olan “Ertuğrul Sancağı” oluşturulmuştur. Karakeçililer her senenin “Rebi’ülahir” ayında, atlarıyla Ertuğrul Gazi’nin türbesini ziyaret ederek, burada mevlit okuyup, kurbanlar keserler ve ikramda bulunurlar. Bu merasim, Karakeçililere mahsustur (a’yâd-ı mahsuse) ve bundan büyük bir gurur duyarlar²⁶.

Faruk Sümer’e göre ise II. Abdülhamid, öz oymağı saydığı Karakeçili gençlerinden bir alay (veya tabur) meydana getirerek, ona “Ertuğrul Alayı” adını vermiştir.²⁷ Ayrıca, Abdülhamid, Karakeçili oymağı mensuplarını Alman imparatoruna kendi akrabaları olarak tanıtmıştır.

Keçili cemaatleri içinde gösterilen başta Karakeçili aşireti olmak üzere, Akkeçili, Sarıkeçili ve Kızılköçü aşiretlerinin isim almaları konusunda, risalede belirtilen görüşün dışında başka görüşler bulunmaktadır. Bu görüşlerden ilki, Yusuf Halaçoğlu tarafından öne sürülen, aşiretleri sahip oldukları keçilerin rengi ile açıklayan görüştür. Karakeçili aşiretinin isim alması hususunun “kara” renginden hareketle açıklamaya çalışılmaktadır. Halaçoğlu’na göre; “kara”, Türkler tarafından mukaddes sayılan bir renktir.²⁸ Nitekim Dokuz Oğuzların bayrakları “kara” idi. Türk kumandanı Horasanlı Ebu Müslim’in bayrağı da “kara” idi; kara bayraklı, kara elbiseli olan ordusuna da “Karalı askerler” denilmekteydi. Oğuz Han’ın 24 boyundan birinin adı da “Karaevli”dir. Zira “kara”, kutluluğunu Türklerin eski dinlerinden almıştır. Oğuzlar aşağıdaki semaya ve orada hükmeden tanrıya “Karayer” adını vermişlerdir. Bu sebeple olsa gerek, “kara” ile açıklanan pek çok yer adı, aşiret ve boy adı, şahıs adına rastlanmaktadır. Mesela; Karakum, Karaşar, Karakoyunlu, Karamanlı, Kara Tekeli, Kara Hisar, Karagündüzlü, Kara Hacılı, Kara Avşar, Karca Kürd, Kara Yürük, Karakeçili vs. gibi değişik isimler mevcuttur.

Bahaeddin Ögel, Türk kültüründe “renkler” ile bu renklerin belirttikleri “yönler” konusunu şöyle açıklamaktadır; güney, doğudan sonra gelen ikinci ve önemli bir yöndür.²⁹ Türkler, güneye “beri” yani “sağ” da demektedirler. Güneyin sembolik rengi “kırmızı” idi, atları ise “al” ve “doru” atları... Batının sembolik rengi “beyaz”, atları ise “ak” atları... Kuzey ise Türklerin en son saydıkları yönlerden biriydi. Eski Türkler kuzeye, “sol” anlamına gelen “yarı” diyorlardı. Kuzeyin sembolik rengi ise “kara” ve “siyah” idi.

“Karakeçili Aşireti” adlı risaleden hareketle Kâmil Su, XX. yüzyılın ilk çeyreğinde, Karakeçili aşiretinin sosyal hayatı ile ilgili şunları anlatmaktadır;

“Aşiret içinde kadınların büyüklerine ‘abla’, erkeklere de ‘başa’ denirdi. Bunlar yün eğirmesini ve bez dokumasını bildikleri için, vakti ile askere lazım olan abaları imal ederlerdi. Bunun için Balıkesir’de bir aba fabrikası tesis edilerek oraya ilhak edilmişlerdir. Oba oba konup göçmekte, bu aşiretin her obasının başında meşhur ‘Alpler’ bulunur ve bunlara verilen emirleri oba halkına bildirirler, oba halkı da o yolda hareket ederdi. Hizmetlerine mükâfatan askerden ve ağnam resminden müstesna idiler; yalnız haremeyn vergisi denilen küçük bir vergi vermeye mecbur idiler. Ancak bu vergi kendilerinden nakden alınmaz, buna mukabil devlete yün ve eğrilmiş ip verirlerdi. Bundan başka, devlete senede, nüfus başına, birer-ikişer kıyye ‘beden ipi’ denilen eğrilmiş ip verirlerdi. Bu verginin tahsili ve diğer işlere bakmak için alpzâdelerden biri ‘bey’ tayin edilirdi.”³⁰

2. Şanlıurfa Karakeçilileri

Urfa Karakeçilileri diye bilinen ancak, idarî birimlerin zamanla değişmesi veya göç ya da iskânlar sebebiyle farklı sancaklara bağlanan Karakeçililer genellikle, Siverek, Viranşehir ve Beriyye hattında yaşamışlardır. II. Selim devrine ait Diyarbakır mufassal defterinde, sadece Viranşehir ve civarında yaklaşık bin vergi neferi bulunmaktaydı. “Cemaat-ı Ekrâd-ı Aşiret-i Karakeçili” başlığıyla verilen bilgilerden bunların çok

²⁵ Bulduk, “Karakeçili Aşireti Adlı...”, s. 55.

²⁶ Bulduk, “İdari ve Sosyal Açından...”, s. 39.

²⁷ Sümer, *age*, s. 241.

²⁸ Yusuf Halaçoğlu, “Anadolu’da Türk Aşiretleri ve Karakeçililer”, *I. Karakeçili Kültür Şenliği Bildirileri*, Karakeçili Kaymakamlığı Yayını, Kırıkkale 1996, s. 20-21

²⁹ Bahaeddin Ögel, *Türk Kültürünün Gelişme Çağları*, M.E.B. Yayınları, Ankara 1997, s. 91.

³⁰ Kâmil Su, *Balıkesir ve Civarında Yürük ve Türkmenler*, Balıkesir Halkevi Yayını, İstanbul 1938, s. 69.

büyük bir kısmının konargöçer olduğu ancak, otuz neferin köylerde kayıtlı bulunduğu görülmektedir. Selasil, Hile, Hancuğaz, Sefere, Selimi, Sumatar karakeçililerin küçük nisbetlerde meskûn olduğu köylerdi. Bu köylerin dışında on dört mezra da Karakeçili tasarrufundaydı. On altıncı yüzyılın ikinci yarısından sonra ise bu aşiretler Beriyyecik kazasına bağlanmışlardır. On dokuzuncu yüzyılda ise Diyarbakır'da Karakeçili görülmezken, Siirt'de Karakeçili nahiyesi teşekkül etmiştir. Bu değişimler, çeşitli nedenlerle idarî ünitelerin tekrar düzenlenmesi ihtiyacından kaynaklanmaktadır³¹.

Urfa-Siverek ve Suruç Karakeçililerinin varlıkları XV. ve XVI. yüzyıldan beri bilinmektedir. Urfa Karakeçilileri ile Bingöl'ün Simsor Karakeçilileri, Doğu Anadolu Zaza Türk aşireti grupları içinde yer almaktadırlar. Ayrıca, Çay'a göre, Siverek Karakeçilileri kendilerini "Türkmen" olarak nitelendirmektedirler.³² Bu Karakeçililerin kurdukları köylerin adları da tamamen Türkçe'dir. Bu adlar yüzyıllardır değişmeden günümüze kadar gelmiştir. Bu köyler arasında: Ağaören, Deliktaş, Karahüyük, Karadibek, Kurtini, Başbüyük, Karacaviran vs. sayılabilir.

Aynı şekilde Orhan Türkdoğan'da, günümüzde Urfa'nın Suruç ilçesinde yaşayan Karakeçili aşiretinin "Türkmen" olduklarını belirtmektedir.³³ Ayrıca, Suruç yöresinde yaşayan Karakeçililerin Kürtçe bilmediklerini, Türkçe konuştuklarını; ancak, Urfa'nın belirli yörelerinde yaşayan aynı aşirete mensup Karakeçililerin, tersine hiç Türkçe bilmeyip, Kürtçe konuştuklarını ifade etmektedir.

Kürt aşiretleri hakkında sosyolojik araştırma yapan Ziya Gökalp, Siverek Karakeçilileri ile ilgili olarak şu bilgiyi vermektedir.

Viranşehir Millisi'nin komşu ve rakibi Karakeçili kabilesidir. Bu kabile, isminin de delalet ettiği üzere Bursa'daki Karakeçinin bir şubesidir. Fakat, Türkçeyi unutarak Kürtleşmişlerdir. Karakeçi köyleri arasında Salur adlı bir köy vardır. "Salur" malumdur ki Oğuz ilinin yirmi dört boyundan biridir... Bundan başka, Türkân aşireti de karakeçiye komşudur. Zaten evvelce Türkân aşireti, Karakeçili kabilesine tâbi iken, İbrahim Paşa zamanında zorla Milli'ye tâbi edildi. "Türkân" Oğuz'un "Beğdili" boyundan olduğu gibi Karakeçi içinde de Beğdili köyleri vardır.³⁴

Gerek Ziya Gökalp gerekse Mehmet Eröz yörede yaşayan Karakeçili aşiretinin "Türkmenlerin Kürtleşmesi" sosyolojik problemine güzel bir örnek teşkil ettiğini belirtmektedir.³⁵

Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da yaşayan Karakeçili aşiretleri üzerine alan araştırmaları yapmış bulunan Mehmet Eröz, Karakeçili aşiretinin damgasının "X" işareti olabileceğini belirtmektedir.³⁶ Ona göre, "meselâ, yıllar önce konargöçerlik yapırlarken ovada bir kuyu görünce, kuyunun taşı üzerine, taşı kazımak suretiyle damgalarını vururlardı. Bu, o kuyunun artık onlara ait olduğunun alâmeti idi. Bu alâmete, damgaya 'vesim' adını vermekteydiler". Oysa Mehmet Eröz'ün tespit ettiği bu damga, Yazıcıoğlu'nun listesine göre Avşar boyunun, Reşideddin'in listesine göre ise Kınık boyunun damgalarıdır.

3. Kırıkkale'de Yaşayan Karakeçili Yörükleri

16. yüzyıl Osmanlı vesikalarında Ankara ve civarında yaşayan Karakeçililerle ilgili olarak şu bilgilere rastlanılmaktadır; Tapu Kadastro Genel Müdürlüğündeki arşivde bulunan "Defter-i Mufassal-ı Yörükân-ı Ankara" isimli defterde, Ankara bölgesine yerleşmiş olan aşiret ve cemaatlerden bahsedilirken: "Cemaat-ı Yazır sakin der Kârîye-i mezbûr (Çukurcak), Tabii karakeçili; mücerred (bekar): 22, hane: 42" şeklinde bir bilgi mevcuttur. Görüldüğü gibi, Karakeçili aşiretinden olan "Yazır Cemaati"nin, Çukurcak köyünde iskân edildiği zikredilmektedir.³⁷

Benzer şekilde, Karakeçili aşiretini "Ankara Yörük"leri içinde gören Üçler Bulduk, 1576 yılında Ankara Yörüklerinin ayrı bir kazaî statüye sahip dört kısma ayrıldığını belirtmektedir.³⁸

1. Tevaif-i Ulu-Yörük
2. Tevaif-i Yörükân-ı Kasaba tabi-i Kara-Keçili
3. Tevaif-i Ulu Haymana
4. Haymanaha-i Aydın Beğlü (ve Çukurcak)

³¹ Bulduk, "İdarî ve Sosyal Açından...", s. 40-41.

³² Abdulhaluk Çay, "Ertuğrul Gazi, Karakeçililer ve Söğüt Yörük Bayramı", *Söğüt III. Osmanlı Sempozyumu (Eylül 1988)*, Ankara 1989, s. 7.

³³ Orhan Türkdoğan, *Etnik Sosyoloji*, Timaş Yayınları, İstanbul 1997, s. 121.

³⁴ Ziya Gökalp, *Kürt Aşiretleri Hakkında Sosyolojik Tespitler*, Sosyal Yayınları, İstanbul 1992, s. 33.

³⁵ Gökalp, *age*, s. 96; Eröz, *age*, s. 111.

³⁶ Eröz, *age*, s. 23.

³⁷ Sümer, "Osmanlı Devrinde Anadolu'da...", s. 370.

³⁸ Bulduk, "İdarî ve Sosyal Açından...", s. 42.

ANADOLU'DA YAŞAYAN KARAKEÇİLİ YÖRÜKLERİNİN İDARİ VE SOSYAL DURUMLARI

Bu cemaatler, Ankara'nın güney ve batı kesimlerine yayılmış kesif bir nüfusa sahipti. Karakeçili'ye tâbi olup, Şehzade Murat'ın (III. Murat) haslarında gözüken 56 cemaatin toplam vergi nüfusu 2445 neferi bulmaktaydı. Bu da yaklaşık 10 bin kişilik bir nüfusa karşılık gelmekteydi. Ancak, bu cemaatlerin bir kısmının gerçekten Karakeçili cemaatlerinden sayılıp sayılmayacağı muallakta kalmaktadır. Çünkü kayıtlarda idari açıdan Karakeçili'ye tâbi olan bu cemaatler için “an cemaat-i Karakeçili” denmemekte, sadece “tabi-i Karakeçili” veya “der sakin-i Çukurcak” gibi ifadeler kullanılmaktadır. Bu cemaatler içinde en kalabalık grubu “Tosboğa cemaatleri” oluşturmaktadır. Tosboğa cemaatleri, 327 nefere sahip olup, Ankara'nın hemen güneyindeki Göz, Kızılcıca İmir, Lala, Söğütözü ile Toturga köyündeki Konşu mezrasında sakindiler. Karakeçili ismini alan bir cemaat ve “perakende-i Karakeçili” adıyla Balgat köyünde sakin diğer bir cemaat dışında 18 yörük cemaati doğrudan Karakeçili cemaatleri içerisinde kaydedilmiştir. Bu cemaatler şunlardır: Oğulbeyli, Tatarlu, Döğürlü, Hacılar, Kara Ühmedlü (İshak Hacılı), Balıyurd, Temirli, Gök İshaklı, Araçlu, Hacı Beğlü, Delüler, Sandallu, Kösel, Saruhanlı, Avcılar, Kara Taşlu.³⁹

Kırşehir ve Ankara sancağındaki Karakeçililerin bir bölümü XVI. yüzyılda daha batıya, Eskişehir civarına göç ederken bir kısmı da bu bölgelerde yerleşik hayata geçmeye başlamıştır. Osmanlı merkezî idaresi tehlikeli yerlerde yerleşim merkezleri oluşturmak suretiyle güvenliği tesis etmeyi amaçlamaktaydı. Üçler Bulduk bugünkü Karakeçili ilçesinin hemen yakınındaki Köprüköy (Çaşnigir) ve çevresinin yerleşim merkezi oluşunu şu şekilde anlatmaktadır:

Kızılırmak'ın her iki yakasındaki Berek Dağının kayalıkları gizlenmeye ve saldırıya müsait bir yer olduğundan soyguncular, Çaşnigir köprüsü civarındaki kervanları vurmaya başlamışlardı. On altıncı yüzyılın sonlarına ait Ankara kadılığına ait kayıtlarda bu duruma işaret edilerek, köprü yakınında kurulacak bir yerleşim merkezinin güvenliği sağlayabileceği düşünülmüş ve bu maksatla cami inşa etmek isteyen bir saray görevlisine destek sağlanmıştır. Zamanla bir köy haline gelen bölge, böylece karakeçililerin yerleşimine açılmıştır.⁴⁰

Tanzimat'ın ilanından hemen sonra, Ankara bölgesindeki “Kırıkkale Karakeçilileri” nin oluşturduğu köy - belgelere göre- oldukça büyüktür. Sakallı'nın tespitlerine göre; bu köye ait iki adet “Temettuat Defteri” vardır⁴¹. Hicrî 1260-1261 (1844-1845) tarihli olan bu defterlerden birisi, Ankara eyaletinde Kasabâ-ı Bâlâ'ya tabi-i Karakeçili Karyesi (köyü) ahalisinin emlak ve arazisini açıklayan defterdir. Bu defter, 38 hanenin kayıtlı olduğunu ve köydeki ailelerin arazi, emlak ve mal varlıklarını göstermektedir. Diğer deftere ise 57 hane kayıtlı olup, Karakeçili'de yaşayan ailelerin varidatlarıyla ilgili bilgi verilmektedir. Ayrıca Sakallı'ya göre, bu defterler ayrıntılı bir şekilde incelendiği zaman, Karakeçili köyünün iktisadi durumuyla ilgili olarak önemli bilgilere ulaşılacağını belirtmektedir.

Günümüzde Karakeçili ilçesi ismini aşiret isminden alan bir yerleşim birimidir. Karakeçili, Ankara'nın Bâlâ ilçesine bağlı 16 köyü, toplam 7667 nüfusu ile 1957 yılında belediye teşkilatı kurularak Karakeçili kasabası olmuştur. 20.05.1990 tarih ve 36644 sayılı kanun gereği, Ankara ili Bâlâ ilçesinden ayrılarak, Akkoşan ve Sulubük köyleri ile birlikte Kırıkkale iline bağlı ilçe statüsü verilmiştir.

SONUÇ

Oğuzların 24 boyundan biri olan Kayılara bağlı Karakeçili Aşireti bazı kaynaklarda Türkmen adı ile anılsalar da genellikle Yörük adı ile bilinirler. Günümüzde Kırşehir bölgesindeki Karakeçililerin önemli bir kısmı ilk önce Haymana bölgesine, sonra da Eskişehir, Bilecik ve Kütahya bölgelerine göç etmiş ve bu bölgelerdeki yirmi dört köye yerleşmişlerdir. Yine aynı aşiretten bazı obalarının Balıkesir, Bergama ve Bursa bölgelerinde oturdukları bilinmektedir.

Günümüzde, Karakeçili ilçesine bağlı sadece iki köy bulunmaktadır: bunlardan biri, Sulubük köyü, diğeri ise Akkoşan köyüdür. Sulubük köyü, Kırım'dan göç eden Tatar Türklerinden oluşmakta, Akkoşan köyü ise Balkan göçmenlerinden oluşmaktadır. Bu, her iki köyde de Karakeçili aşireti mensuplarından yaşayan bulunmamakta, aşiret mensuplarının tamamı ilçe merkezinde toplu bir şekilde yaşamaktadırlar. Karakeçili ilçesinde, ilk olarak 1995 yılında başlayan “Karakeçili Uluslararası Kültür Şenliği” yapılmaktadır. Bu kültür şenliği, başta Bursa, Söğüt, Urfa ve Eskişehir yörelerinden gelen Karakeçili aşiretleri olmak üzere, mersin, Antalya, Antep vs. şehirlerinden gelen Yörük-Türkmen aşiretleri ile birlikte; Türk Cumhuriyetleri -özellikle Türkmenistan ve Azerbaycan- Balkanlarda yaşayan Türklerin temsilcilerinin katılımıyla çok geniş bir “kültürel coğrafya”da gerçekleştirilmektedir. Geleneksel hale getirilerek, her Eylül ayının son haftasında üç gün yapılan bu kültürel şenliklerde; kültür süreçlerinden biri olan kültürlenme süreci yaşanmaktadır.

Aynı şekilde, Karakeçili kültür şenliklerinin devlet tarafından sahiplenilmesi, devlet adamı ve yöneticilerinin şenliklere katılımı aşiret mensupları arasında unutmak üzere oldukları veya bir şekilde

³⁹ Bulduk, “İdari ve Sosyal Açından...”, s. 42-43.

⁴⁰ Bulduk, “İdari ve Sosyal Açından...”, s. 43-44.

⁴¹ Sakallı, *agm*, s. 18-19.

kullanmadıkları kimliklerini yeniden hatırlamalarını, kazanmalarını sağlamıştır. Şöyle ki; yaşanan bu süreç kadar Karakeçili aşireti mensupları “yörüklük”lerini, yörük yaşama tarzlarını çok rahat bir şekilde dile getiremedikleri gibi, bu kimliği de açıktan açığa kullanamamaktaydılar. Ayrıca Türkiye’de yaşanan başka sosyal değişimler bu ve benzeri kimliklerin yeniden kazanılması sürecinin yaşanmasını sağlamıştır.

Bir başka önemli nokta ise Karakeçili aşireti mensuplarının kendilerini yaşayış tarzlarından dolayı “Türkmen” değil “yörük” olarak adlandırmalarıdır. Karakeçililer “aşiret” kavramı ile “yörük” kavramını aynı anlamda kullanmalarına karşılık, kendileri “Karakeçili yörüğü” etnonimini kullanmayı tercih etmektedirler.

KAYNAKÇA

BULDUK, Üçler, “İdarî ve Sosyal Açından Karakeçili Aşiretleri ve Yerleşmeleri”, *A.Ü.DTCF Tarih Araştırmaları Dergisi*, Ankara 1998, ss.37-52.

BULDUK, Üçler, “Karakeçili Aşireti Adlı Risale ve İç-Batı Anadolu’daki Yaşayış ve Yerleşmeleri ile Karakeçililer”, *Karakeçili III. Uluslararası Kültür Şenliği Bildirileri*, Karakeçili Kaymakamlığı Yayını, Ankara 1998, ss. 53-57.

ÇAY, Abdulhaluk, “Ertuğrul Gazi, Karakeçililer ve Söğüt Yörük Bayramı”, *Söğüt III. Osmanlı Sempozyumu (Eylül 1988)*, Ankara 1989, ss. 5-9.

ÇAY, Abdulhaluk, “Karakeçililerin Yörüklüğü, Konar-Göçerliği İsimleri, Aşiret ve Boy Adları, Yaşadıkları Merkezlerle İlişkin Tarihi Bilgiler”, *Karakeçili V. Uluslararası Kültür Şenliği Bildirileri*, Karakeçili Kaymakamlığı Yayını, Ankara 1999, ss. 19-24.

ERÖZ, Mehmet, *Doğu Anadolu Hakkında Sosyo-Kültürel Bir Araştırma*, Baylan Matbaası, Ankara 1973.

GÖKALP, Ziya, *Kürt Aşiretleri Hakkında Sosyolojik Tespitler*, Sosyal Yayınları, İstanbul 1992.

HALAÇOĞLU, Yusuf, “Anadolu’da Türk Aşiretleri ve Karakeçililer”, *I. Karakeçili Kültür Şenliği Bildirileri*, Karakeçili Kaymakamlığı Yayını, Kırıkkale 1996, ss. 14-22.

HALAÇOĞLU, Yusuf, “Anadolu’da Türk Aşiretleri ve Karakeçililer”, *Oğuz Geleneği Çerçevesinde Tarihten Günümüze Karakeçililer*, Ed. İsmail Özçelik, Kırıkkale 2003.

ÖGEL, Bahaeddin, *Türk Kültürünün Gelişme Çağları*, M.E.B. Yayınları, Ankara 1997.

SAKALLI, Bayram, “Karakeçili Aşireti ve Milli Mücadelede Karakeçililer”, *Karakeçili III. Uluslararası Kültür Şenliği Bildirileri*, Karakeçili Kaymakamlığı Yayını, Ankara 1998, ss. 14-20.

SU, Kâmil, *Bahkesir ve Civarında Yürük ve Türkmenler*, Balıkesir Halkevi Yayını, İstanbul 1938.

SÜMER, Faruk, “XVI. Asırda Anadolu, Suriye ve Irak’ta Yaşayan Türk Aşiretlerine Umumî Bir Bakış”, *İ.Ü.İktisat Fakültesi Mecmuası*, C.XI, İstanbul 1952, ss. 509-523.

SÜMER, Faruk, *Oğuzlar (Türkmenler)*, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayını, İstanbul 1999.

ŞAHİN, Ali, *Güney Anadolu’da Beydili Türkmenleri ve Baraklar*, Doğu Matbaası, Ankara 1962.

TÜRKAY, Cevdet, *Başbakanlık Arşiv Belgelerine Göre Osmanlı İmparatorluğunda Oymak, Aşiret ve Cemaatlar*, Tercüman Gazetesi Kaynak Eserler Dizisi I, İstanbul 1979.

TÜRKDOĞAN, Orhan, *Etnik Sosyoloji*, Timaş Yayınları, İstanbul 1997.

ÜLKÜTAŞIR, M. Şakir, “Söğüt Beyliği Üzerine Bir Araştırma”, *Türk Kültürü*, 1970, C. VIII, S.95, ss. 769-775.

